

एक असाही वाढदिवस...

- डॉ. कपिल झिरपे

संचालक, अतिदक्षता विभाग, रुबी हॉल क्लिनिक

“झिरपे सर...आज माझा वाढदिवस आहे...” राशीच्या आवाज माझ्या कानावर आले आणि मी जरासा चमकलो. कारण अतिदक्षता विभागात (आयसीयू) आम्हाला कायम विशिष्ट अलार्म, ठराविक आवाज आणि संवाद हेच ऐकण्याची सवय जडलेली असते. १६ वर्षाची राशी, आपल्या चेहऱ्यावरील परिचित असं स्मितहास्य कायम ठेऊन मला म्हणाली. माझ्याकडून तिला शुभेच्छा अपेक्षित होत्या, हे मला लक्षात आलं. मी तिच्याजवळ गेलो आणि तिला वाढदिवसाच्या शुभेच्छा दिल्या. तिथून मनात विचारचक्र फिरलं आणि एक छोटीशा प्रसंग आम्ही घडवून आणला.

ही घटना म्हटली तर साधीच...म्हटली तर विलक्षण. पण अतिदक्षता विभागात कार्यरत असणाऱ्या आम्हा डॉक्टरांच्या, तेथे कार्यरत असणाऱ्या कर्मचाऱ्यांच्या मनाचा ठाव घेणारी.

राशी (नाव बदलेले आहे) ही अवघ्या १६ वर्षाची गोड मुलगी. राशी आमच्या रुबी हॉलच्या अतिदक्षता विभागात सुमारे ५० दिवसांपूर्वी दाखल झालेली. येथे आली तेव्हाच तिची प्रकृती अत्यंत चिंताजनक होती. तीव्र जंतुसंसर्गामुळे तिच्या किडनीचे कार्य थांबलेले होते. सुरवातीचे ३-४ दिवस तर आपण तिला वाचवू शकू का, याबाबत आम्ही साशंक होतो. कीडनीने तर काम थांबविले होतेच. आता रक्तप्रवाह सुरळीत राखण्याचे मोठे आव्हान होते. त्यासाठी तिला जीवरक्षक प्रणाली अर्थात, आर्टिफिशियल व्हेंटिलेटरवर (कृत्रिम श्वासोच्छ्वास) ठेवण्यात आले होते. त्याचवेळी तिला सातत्याने डायलिसिस करावे लागत होते. जवळपास ३९ दिवस ती व्हेंटिलेटरवर होती. ३७ वेळा डायलिसिस झाले. तिचं हृदय क्षमतेच्या केवळ ३० टक्केच काम करीत होते. तिचा मृत्यूशी जणू थेट संघर्ष सुरु होता. त्यास ती असमान्य धैर्याने तोंड देत गेली आणि हळूहळू आमच्या उपचारांना प्रतिसाद मिळू लागला. आज ती व्हेंटिलेटर आणि डायलिसिसमुक्त आहे. तिला बऱ्यापैकी आराम लाभतो आहे. या संपूर्ण कालखंडात तिच्या चेहऱ्यावरील स्मित तिने कधी हरवू दिलं नाही. वैद्यकीय तज्ज्ञ म्हणून आम्ही प्रयत्नांची पराकाष्ठा करीत होतो आणि त्याचबरोबर ती लवकरात लवकर बरी व्हावी, यासाठी प्रार्थनाही करीत होतो. कारण, तिचं ते हास्य आमच्यासाठी खूप ओळखीचं बनलेलं होतं. ते आम्हाला हरवू घायचं नव्हतं.

या पार्श्वभूमीवर, तिचा वाढदिवस आला तेव्हा माझ्या मनात आलं, की आज आपण तिला फक्त औपचारिक शुभेच्छा घायच्या नि ठरल्या दिनक्रमात अडकायचं? इतकं पुरसं आहे? वाढदिवस साजरा का करू नये? आपल्या आयसीयू मधील रुग्णांचे वाढदिवस आपण साजरे का करू नयेत? आयसीयू मधील डॉक्टर्स आपले कर्तव्य बजावत असतात. मात्र, त्याचबरोबर आपल्या रुग्णांसमवेत त्यांचं एक भावनिक नातंही जुळलेलं असतं. डॉक्टरांचा असणारा हा भावनिक चेहराही रुग्णाला दिसायला हवा, त्यातून निर्माण होणारी सकारात्मक ऊर्जा, आनंद अनेकदा निम्मी लढाई जिंकून देऊ शकतं. या विचारचक्रातून मी मनातून निर्णय घेतला. चांगल्या निर्णयाची अमलबजावणीही त्वरित व्हावी, म्हणून त्याची सुरवात राशीच्या वाढदिवसानिमित्ताने करण्याचे ठरविले. राशीने लढलेल्या असामान्य लढ्याला, तिने दाखवलेल्या धैर्याला ही एक प्रकारची दाद ठरेल, अशा प्रकारे मोठ्या प्रमाणात हा वाढदिवस साजरा करण्याचे आमच्या आयसीयू मधील सहकाऱ्यांच्या बैठकीत ठरले. तसे मी जाहीर करताच संपूर्ण युनिटमध्ये एकप्रकारचे चैतन्य पसरले. सर्वांच्या चेहऱ्यावर आनंद ओसंडून वाहत होता. मग काय? लगेच जबाबदाऱ्यांचे वाटप झाले. स्टाफ आणि कोऑर्डिनेटर्स कामाला लागले. केक, ग्रीटिंग कार्ड्स आले. प्रशासनातील, नर्सिंग विभागातील सर्व अधिकाऱ्यांना बोलवण्यात आले.? राशीच्या आईबाबांना, तिच्या लाडक्या धाकट्या बहिणीला आणि

तिच्या मित्रपरिवारालाही झटपट आमंत्रणे गेली. हे आयसीयू आहे, याचा काही वेळ जणू सर्वांना विसरच पडला होता.

इतक्या कमी वेळेत ठरुनही मात्र चोख नियोजन आणि सर्वांचा उत्स्फूर्त सहभाग यामुळे वाढदिवसाचे सेलिब्रेशन खूपच मस्त झाले. आपला वाढदिवस साजरा होणार आहे, हे समजल्यानंतर राशीला अत्यंत आनंद झाला. आमचे डॉक्टर्स, नर्सेस, वॉर्डबॉय, सपोर्ट स्फाटपासून सेक्युरिटीपर्यंत सर्व जण या आनंदसोहळ्यात सहभागी झाले. प्रत्येकाने राशीला वाढदिवसाच्या मनःपूर्वक शुभेच्छा दिल्या. बर्थडे केक कापतेवेळी जेव्हा सर्वांनी एका स्वरात 'हॅपी बर्थडे टु यू' म्हणायला सुरु केले तेव्हा तिच्या डोळ्यांत आनंदाश्रू आले. ती भावनिक झाली आणि तसे होणे स्वाभाविकही होते. थक्क करणारा असामान्य आणि प्रदीर्घ लढा तिने मृत्युसोबत दिलेला होता. त्यातून तीने दाखवलेले धैर्य, खंबीरपणा सर्वांसाठी प्रेरणादायी होते आणि ते यानिमित्ताने आम्हाला सर्वांपुढे आणता आले.

नंतर माझा हात धरुन राशी म्हणाली, "मी तुम्हाला कधीच विसरणार नाही. मी घरी परतल्यानंतर तुम्हाला कॉल केलं तर चालेलं का?"

खरं तर अशा प्रकारचे छोटेखानी कार्यक्रम तुम्हाला स्वतःची नव्याने ओळख निर्माण करुन देत असतात. सतत तणावग्रस्त वातावरणात वावरणाऱ्यांनाही काही क्षण तणावमुक्त होता येतं, मनाला समाधान मिळतं आणि त्यातून आणखी चांगलं काम करण्याची ऊर्जा मिळते. आयसीयू हे गंभीर आजारी रुग्णांसाठी असते, तिथे शक्य तितकी शांतता राखली जाते. तसे अपेक्षितही आहे. पण कधीकधी असे काही क्षण साजरे करायलाच हवे, ज्यातून प्रत्येकाच्या मनातील आनंद, ऊर्जेचा प्रवाह खळाळतं राहू शकतो.